

INSON KAPITALIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING KORXONA RIVOJLANISHIDAGI AHAMIYATI

Dadaboyeva Marg‘uba Mamasoliyevna

*Ilmiy rahbar: Andijon davlat texnika instituti
“Iqtisodiyot” kafedrası dotsenti, i.f.f.d. (PhD),*

Vositxonov Boburjon Zoxidjon o‘g‘li

*Andijon davlat texnika instituti
“Iqtisodiyot” yo‘nalishi 4-kurs talabasi*

Bugungi kunda korxonalarning barqaror rivojlanishi va bozordagi raqobatbardoshligini ta‘minlashda inson kapitalidan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, xodimlarning bilim, malaka, tajriba va kasbiy ko‘nikmalaridan oqilona foydalanish mehnat unumdorligini oshirish, ishlab chiqarish samaradorligini kuchaytirish hamda korxona faoliyatining iqtisodiy natijalarini yaxshilashning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida moddiy resurslar bilan bir qatorda intellektual salohiyat ham korxonaning eng muhim strategik boyligiga aylanmoqda. Shu sababli korxonalarda inson resurslarini boshqarish masalasi boshqaruv tizimining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda.

Xodimlarning bilim darajasi korxona faoliyatining samaradorligiga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi [1]. Yuqori bilimga ega bo‘lgan xodimlar ishlab chiqarish jarayonlarini chuqur tushunadi, zamonaviy texnologiyalarni tez o‘zlashtiradi hamda murakkab vazifalarni samarali bajarish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Ayniqsa, raqamlashtirish va innovatsion texnologiyalar keng joriy qilinayotgan hozirgi davrda bilimli va malakali xodimlarga bo‘lgan talab yanada ortib bormoqda. Korxonada xodimlarning bilim salohiyatidan samarali foydalanish natijasida mahsulot sifati oshadi, ishlab chiqarishdagi xatolar kamayadi hamda resurslardan foydalanish samaradorligi yaxshilanadi. Malaka va kasbiy ko‘nikmalar ham mehnat unumdorligini oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Malakali xodim o‘z vazifasini qisqa vaqt ichida va yuqori sifat bilan bajarishga qodir bo‘ladi. Bu esa ishlab chiqarish hajmining oshishiga hamda vaqt va xarajatlarning qisqarishiga olib keladi. Masalan, texnologik uskunalarni yaxshi biladigan mutaxassis ishlab chiqarish jarayonidagi nosozliklarni tez bartaraf etadi va ish jarayonining uzluksizligini ta‘minlaydi. Natijada korxonaning umumiy samaradorligi oshadi. Shu bilan

birga, xodimlarning kasbiy ko'nikmalarini muntazam ravishda rivojlantirib borish korxonaning uzoq muddatli strategik rivojlanishiga xizmat qiladi.

Korxona faoliyatida tajribali xodimlarning o'rni ham juda muhimdir [2]. Tajriba xodimlarga amaliy vaziyatlarni to'g'ri baholash, muammolarni tez va samarali hal qilish imkonini beradi. Tajribali mutaxassislar nafaqat o'z ishini puxta bajaradi, balki yosh xodimlarga ham bilim va ko'nikmalarini o'rgatadi. Bu esa korxonada ichki bilim almashinuvi jarayonining shakllanishiga xizmat qiladi. Tajribali xodimlarning mavjudligi ishlab chiqarishdagi xatolarni kamaytiradi, mahsulot sifatini yaxshilaydi va boshqaruv qarorlarining samaradorligini oshiradi.

Inson kapitalidan samarali foydalanish korxonaning raqobatbardoshligini oshirishda ham muhim omil hisoblanadi. Bozor iqtisodiyoti sharoitida korxonalar o'rtasidagi raqobat tobora kuchayib borayotganligi sababli innovatsion fikrlaydigan, kreativ yondashuvga ega va zamonaviy bilimlarni egallagan xodimlarga ehtiyoj ortmoqda. Aynan malakali va intellektual salohiyatga ega xodimlar yangi mahsulotlar yaratish, xizmatlar sifatini oshirish hamda korxonaning bozordagi mavqeini mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Shu sababli rivojlangan davlatlar tajribasida inson kapitaliga investitsiya kiritish iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillaridan biri sifatida qaraladi. Korxonalarda xodimlardan samarali foydalanish uchun zamonaviy boshqaruv usullarini joriy etish muhim ahamiyatga ega. Xodimlarni rag'batlantirish, ularning mehnatini adolatli baholash, malaka oshirish kurslarini tashkil etish hamda qulay mehnat muhitini yaratish inson kapitalining samaradorligini oshiradi. Ayniqsa, moddiy va ma'naviy rag'batlantirish tizimi xodimlarning ishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi va ularni yuqori natijalarga erishishga undaydi. Bundan tashqari, korxonalarda innovatsion boshqaruv tizimini joriy etish orqali xodimlarning tashabbuskorligi va ijodiy salohiyatidan samarali foydalanish mumkin.

Hozirgi kunda ko'plab korxonalarda inson resurslarini boshqarish tizimi raqamlashtirilmoqda. Elektron boshqaruv tizimlari orqali xodimlarning ish faoliyati, samaradorligi va malakasi monitoring qilinmoqda. Bu esa korxona rahbariyatiga xodimlar salohiyatini to'g'ri baholash va ulardan oqilona foydalanish imkonini beradi. Shuningdek, zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish mehnat unumdorligini oshirishga va boshqaruv xarajatlarini kamaytirishga xizmat qilmoqda.

Bugungi globallashuv va raqamli iqtisodiyot sharoitida inson kapitalini rivojlantirish iqtisodiy taraqqiyotning muhim omillaridan biriga aylandi [3]. Korxona va tashkilotlarning muvaffaqiyati nafaqat moddiy resurslar, balki xodimlarning bilim, malaka, tajriba va intellektual salohiyatiga ham bevosita bog'liqdir. Shu sababli inson kapitalini rivojlantirishda ta'lim, malaka oshirish, motivatsiya va zamonaviy boshqaruv usullarining o'zni tobora ortib bormoqda. Aynan ushbu omillar xodimlarning kasbiy salohiyatini oshirish, mehnat unumdorligini kuchaytirish va korxonalarning raqobatbardoshligini ta'minlashda muhim vosita hisoblanadi.

Ta'lim inson kapitalini shakllantirishning eng asosiy omillaridan biridir. Sifatli ta'lim tizimi orqali jamiyat uchun malakali mutaxassislar tayyorlanadi hamda iqtisodiyotning turli tarmoqlari yuqori bilimga ega kadrlar bilan ta'minlanadi. Zamonaviy iqtisodiyotda innovatsion texnologiyalar va raqamli tizimlarning keng joriy etilishi xodimlardan doimiy ravishda yangi bilimlarni o'zlashtirishni talab qilmoqda. Shu bois ta'lim jarayonida nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, oliy ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish korxonalari o'rtasidagi integratsiyani kuchaytirish orqali mehnat bozori talablariga mos kadrlar tayyorlash imkoniyati ortadi.

Malaka oshirish tizimi inson kapitalini rivojlantirishning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy texnologiyalar tez yangilanib borayotganligi sababli xodimlarning mavjud bilim va ko'nikmalarini muntazam ravishda takomillashtirib borish zarur bo'ladi. Malaka oshirish kurslari va qayta tayyorlash dasturlari orqali xodimlar yangi texnologiyalarni o'rganadi, innovatsion yondashuvlarni egallaydi hamda o'z kasbiy salohiyatini rivojlantiradi. Bu esa korxonalarda ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, xizmatlar sifatini yaxshilash va raqobatbardoshlikni kuchaytirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, ishlab chiqarish jarayonida zamonaviy texnik vositalardan samarali foydalanish uchun xodimlarning malakasini oshirish muhim ahamiyatga ega.

Motivatsiya inson kapitalidan samarali foydalanishning asosiy omillaridan biridir. Xodimning mehnatga bo'lgan qiziqishi va intilishi uning ish samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli korxonalarda xodimlarni moddiy va ma'naviy rag'batlantirish tizimini to'g'ri tashkil etish muhim hisoblanadi. Moddiy rag'batlantirishga ish haqi, mukofotlar va turli qo'shimcha imtiyozlar kirsa, ma'naviy motivatsiyaga xodimlarni e'tirof etish, kasbiy o'sish imkoniyatlarini yaratish va qulay mehnat muhitini shakllantirish

kiradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, motivatsiyasi yuqori bo'lgan xodimlar o'z vazifalarini yanada mas'uliyat bilan bajaradi, yangi g'oyalarni ilgari suradi va korxona rivojlanishiga faol hissa qo'shadi.

Inson kapitalini rivojlantirishda zamonaviy boshqaruv usullarining o'rnini ham juda kata [4]. An'anaviy boshqaruv tizimidan farqli ravishda zamonaviy menejment inson omiliga alohida e'tibor qaratadi. Hozirgi davrda korxonalarda strategik boshqaruv, innovatsion menejment, raqamli boshqaruv tizimlari va inson resurslarini boshqarishning zamonaviy usullari keng qo'llanilmoqda. Ushbu usullar orqali xodimlarning salohiyati to'g'ri baholanadi, ularning kasbiy rivojlanishi rejalashtiriladi va samaradorligi monitoring qilinadi. Natijada korxonalarda mehnat unumdorligi oshadi hamda boshqaruv samaradorligi kuchayadi.

Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi inson kapitalini boshqarish tizimiga ham katta ta'sir ko'rsatmoqda. Korxonalarda elektron boshqaruv tizimlari, sun'iy intellekt asosidagi monitoring dasturlari va onlayn ta'lim platformalaridan foydalanish xodimlarning kasbiy rivojlanishiga keng imkoniyat yaratmoqda. Masalan, masofaviy ta'lim platformalari orqali xodimlar ish jarayonidan ajralmagan holda yangi bilim va ko'nikmalarni egallashi mumkin. Bu esa vaqt va xarajatlarni tejash bilan birga, inson kapitalining sifatini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, inson kapitalini rivojlantirishda sog'lom korporativ madaniyatni shakllantirish ham muhim ahamiyatga ega. Jamoada o'zaro hurmat, hamkorlik va adolat tamoyillarining mavjudligi xodimlarning ishga bo'lgan munosabatini ijobiy tomonga o'zgartiradi. Bunday muhitda xodimlar o'z salohiyatini to'liq namoyon qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Natijada korxonada innovatsion fikrlash, tashabbuskorlik va jamoaviy ishlash madaniyati rivojlanadi.

Xulosa qilib aytganda, inson kapitalini rivojlantirish har qanday korxona va iqtisodiyotning barqaror o'sishi uchun eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Ta'lim tizimining sifati, xodimlarning malaka va ko'nikmalarini doimiy oshirib borish, samarali motivatsiya mexanizmlarini joriy etish hamda zamonaviy boshqaruv usullaridan foydalanish inson resurslarining salohiyatini to'liq ochib berishga xizmat qiladi. Aynan ushbu omillar orqali korxonalarda mehnat unumdorligi oshadi, ishlab chiqarish jarayonlari yanada samarali tashkil etiladi va innovatsion yondashuvlar shakllanadi. Natijada korxonalar nafaqat ichki samaradorlikni oshiradi, balki tashqi bozorda ham raqobatbardoshligini mustahkamlaydi. Shu bois inson kapitaliga investitsiya

kiritish va uni rivojlantirishga qaratilgan strategik yondashuvlar bugungi kunning eng dolzarb vazifalaridan biri bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. G'ulomqodirovich Y. F. INSON KAPITALINING SANOAT RIVOJLANISHIDAGI ROLINING EVOLYUTSIYASI //Modern education and development. – 2026. – T. 42. – №. 3. – C. 66-73.
2. Shavqiyev E., Normuradov U.N., Artikov Z.S., Hazratov A.P. —Korxona iqtisodiyoti fanidan ma'ruzalar kursi. (I-II qismlar) Samarqand, SamISI, 2016.
3. Sohibjonovich N. S. INSON KAPITALIGA INVESTITSIYALARNING MILLIY IQTISODIYOTDAGI BARQAROR O'ISHGA TA'SIR //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2025. – T. 79. – №. 2. – C. 246-250.
4. Qosimov F. INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOY-IQTISODIY ZARURATI VA AHAMIYATI //Scientific journal of the Fergana State University. – 2025. – №. 4. – C. 39-39.

